

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียนของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือครูสังคมศึกษาที่มีการใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียนในการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 27 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการใช้แฟ้มสะสมผลงานของครูสังคมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลการวิจัย

ครูสังคมศึกษาได้ศึกษาแนวทางในการวางแผนจัดทำแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียน โดยศึกษาจากตำราหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำแฟ้มสะสมผลงานและหาโอกาสเข้ารับการอบรม หรือการไปศึกษาดูงานตามหน่วยงานต่างๆ ที่มีครูผู้สอนใช้แฟ้มสะสมผลงาน จากนั้นครูสังคมศึกษา กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ พิจารณาความสนใจของนักเรียนแล้ว ดำเนินการ และจัดกิจกรรมร่วมกับนักเรียน ครูผู้สอนได้แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ และกำหนดเกณฑ์การประเมินผลแฟ้มสะสมผลงานให้นักเรียนทราบในวันแรกของการเรียน นอกจากนั้น ครูผู้สอนยังเปิดโอกาส ให้นักเรียนได้เลือกชิ้นงานตามหัวข้อเรื่องในการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ด้วยตัวนักเรียนเอง ซึ่งครูผู้สอนจะคอยเป็นที่ปรึกษา ชี้แนะแนวทางทั้งจุดมุ่งหมายและการปฏิบัติ ตลอดจนให้นักเรียนบูรณาการความรู้ในรายวิชาต่างๆ ให้นำมาใช้ในการเขียนและออกแบบผลงาน โดยให้นักเรียนศึกษาจากตัวอย่างแฟ้มสะสมผลงานที่ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด เพื่อนักเรียนจะได้เกิดแนวคิดพัฒนาผลงานของตนเอง แล้วให้นักเรียนจัดเก็บแฟ้มสะสมผลงาน ตามหัวข้อ/เรื่อง ด้วยตนเอง

ครูสังคมศึกษา ส่วนใหญ่กำหนดจุดประสงค์ของแฟ้มสะสมผลงานให้ตรงกับประเภท และสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะทำ ยังกำหนดให้นักเรียนประเมินการสอนของครูผู้สอนในทุกด้าน อีกด้วย ส่วนการจัดเก็บแฟ้มนั้นนักเรียนมีอิสระที่จะเลือกผลงานที่ตนเองภาคภูมิใจเก็บไว้ใน แฟ้มสะสมผลงาน โดยผ่านการตรวจสอบของครูผู้สอนก่อน การจัดเก็บหรือการนำเสนอผลงาน ส่วนการประเมินผลงานนั้น มีด้วยกันหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลงานของตนเอง เพื่อน ประเมินเพื่อน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และครูผู้สอนประเมินควบคู่กันไป นอกจากนี้ยังมีการ จัดนิทรรศการแสดงผลงานภายในโรงเรียน เช่น วันประชุมผู้ปกครองอีกด้วย

ครูสังคมศึกษาพบว่าการใช้แฟ้มสะสมผลงานสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติด้วยตนเอง ช่วยพัฒนาระบวนการคิด โดยเฉพาะการคิดวางแผนปฏิบัติงานที่เป็นระบบ การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประเมินได้จากผลงานของนักเรียนที่นำเสนอ นอกจากนั้นการปฏิบัติงานยังช่วยพัฒนา ศักยภาพที่มีในตัวนักเรียนให้แสดงออกมาในรูปของการวางแผนการดำเนินการ ความผิดพลาด ความตระหนักในหน้าที่ และการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างผลงานให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการใช้ แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน จึงช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม โดยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง นักเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เมื่อก้าวออกสู่สังคมภายนอก

การใช้แฟ้มสะสมผลงานในการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ มากขึ้น เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ โดยการปรึกษาหารือและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมทั้งการประเมินผลงานของตนเอง และเพื่อน ช่วยพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ที่ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการใช้แฟ้ม สะสมผลงานทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน โดยเฉพาะการวางแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งครูสังคมศึกษาที่ใช้แฟ้มสะสมผลงานจะพิจารณาตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง มีความเข้าใจในตัวนักเรียนเป็นหลักและเกิดความสัมพันธ์อันดี ระหว่างครูและนักเรียนอีกด้วย ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้เป็นไปในทางที่ดี

ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าแฟ้มสะสมผลงานเป็นการเพิ่มภาระให้กับครูผู้สอนที่ต้องรับภาระในหน้าที่อื่นของโรงเรียนด้วย เช่น งานกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เวลาในการเตรียมการสอนทำได้ไม่เต็มรูปแบบ อีกทั้งถ้าการใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียนกับทุกห้อง ทำให้เกิดปัญหาเรื่องเวลาในการตรวจและปรับแก้ชิ้นงานให้กับนักเรียน ส่วนการจัดทำแฟ้มสะสมผลงานมีขั้นตอนในการดำเนินการหลายขั้นตอน บางโรงเรียนไม่มีงบประมาณในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ นักเรียนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง จึงเป็นภาระของผู้ปกครอง ซึ่งการเตรียมอุปกรณ์บางครั้งต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียนของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลดังนี้

ครูสังคมศึกษามีการวางแผนจัดทำแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน โดยเริ่มจากการศึกษาดำรงหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำแฟ้มสะสมผลงานและหาโอกาสเข้ารับการอบรม หรือการไปศึกษาดูงานตามหน่วยงานต่างๆ ที่มีการใช้แฟ้มสะสมผลงาน เนื่องจากการใช้แฟ้มสะสมผลงานเป็นเรื่องใหม่สำหรับครูสังคมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ทำการสอนมาแล้วมากกว่า 20 ปี นอกจากนี้การใช้แฟ้มสะสมผลงานมีรูปแบบการดำเนินการเป็นกระบวนการ เพื่อความเข้าใจจำเป็นจะต้องมีการศึกษาวิธีดำเนินการจากเอกสารและตำราต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับสุวิทย์ มูลคำ (2540, หน้า 13) ที่ว่า ก่อนการวางแผนจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ควรจะเริ่มจากการศึกษาเอกสารและเข้ารับการอบรม เพราะการนำมาใช้นั้น ต้องมีความเข้าใจจึงจะทำให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ด้านกระบวนการในการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีการกำหนดจุดประสงค์ของแฟ้มสะสมผลงาน ให้ตรงกับประเภทและสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะทำ เนื่องจากสาระการเรียนรู้มีจำนวนมาก จึงต้องกำหนดขอบเขตของการศึกษาให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2539 ก) ที่มีการกำหนดจุดประสงค์ของแฟ้มสะสมผลงาน ให้ตรงกับประเภทและสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะทำ ในขั้นตอนที่ 1 ขึ้นกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการและชนิดของแฟ้มสะสมผลงาน (project the purposes and types of portfolios) เพื่อให้ทราบ แนวทางในการดำเนินการอย่างชัดเจน ซึ่งเห็นได้ว่าครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจ ในการดำเนินการจัดทำแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน

ยิ่งไปกว่านั้นการใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน ช่วยพัฒนากระบวนการคิด โดยเฉพาะการคิดวางแผนปฏิบัติงานที่เป็นระบบ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ เนื่องมาจากการที่นักเรียนได้มีโอกาสในการทำชิ้นงานและใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลงานให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ ศิริทวี (2540) ที่พบว่าแฟ้มสะสมผลงานทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์ และเกิดทักษะในการปฏิบัติงานและสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณี เมืองศรี (2541) ที่พบว่า แฟ้มสะสมผลงานสามารถพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ดี นักเรียนสามารถบูรณาการทักษะต่าง ๆ มาใช้ได้ แฟ้มสะสมผลงานจึงสามารถพัฒนากระบวนการคิดและศักยภาพของนักเรียน ในการเรียนการสอนได้อย่างเป็นอย่างดี

นอกจากนี้การใช้แฟ้มสะสมผลงานทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน โดยเฉพาะการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะนักเรียนและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ ศิริทวี (2540) ที่พบว่าแฟ้มสะสมผลงานนักเรียนช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และครู จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้มีความสนใจในการเรียนมากขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นารีย์ วงศ์ไผ่ (2541) ที่ว่านักเรียนพอใจกับการเรียนโดยการประเมินด้วยแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนโดยรวม

ด้านข้อจำกัดในการใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน เป็นการเพิ่มภาระให้กับครูสอน เนื่องจากนอกเหนือจากการสอนแล้วยังมีหน้าที่รับผิดชอบต่าง ๆ ในโรงเรียนอีก เช่น งานด้านวิชาการ กิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี เวิร์กประจำวัน เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (2540, หน้า 139 - 140) ที่พบว่า ข้อจำกัดของแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน คือทำให้ครูมีภาระงานมากขึ้น และต้องรับภาระในหน้าที่อื่นของโรงเรียนด้วย เช่น งานกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เวลาในการเตรียมการสอนทำไม่ได้เต็มรูปแบบ และสอดคล้องกับ ธันวาท มากเหลือ (2541) ที่พบว่า เนื่องจากมีงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอน เช่น งานธุรการ งานวิชาการโรงเรียน ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถสอนกระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน ให้เป็นไปตามทฤษฎีทั้งหมดได้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวคิด ที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการศึกษาในโอกาสต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน ในการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้ แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน

1.1 ควรกำหนดจุดประสงค์ของแต่ละชิ้นงาน และให้ความรู้ในการทำแฟ้มสะสมผลงานแก่นักเรียนก่อนการลงมือปฏิบัติ

1.2 ควรให้นักเรียนเป็นผู้เลือกเนื้อหาสาระที่จะจัดทำแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน

1.3 ควรมีการเผยแพร่การสอนโดยการใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียนในโรงเรียน เพื่อให้เพื่อนครูได้นำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนของตนเอง

1.4 ควรมีการบูรณาการการเรียนการสอนที่ใช้แฟ้มสะสมผลงานกับหลายๆ วิชา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

2.1 ควรให้การสนับสนุนแต่ไม่กีดตันการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แฟ้มสะสมผลงานในหมวดวิชาต่าง ๆ ให้พอเหมาะกับสภาพของนักเรียน งบประมาณและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

2.2 ควรวางแผนการบริหารบุคคลด้วยการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาระงานสอนของครู ควรจะต้องลดลงกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เพื่อให้โอกาสครูผู้สอนจะได้สร้างผลงานด้วยแฟ้มสะสมผลงานนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัย ผลการใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3.2 ควรมีการวิจัย ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน

3.3 ควรมีการวิจัย เปรียบเทียบ ระหว่างการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน กับการจัดการเรียนการสอนวิธีอื่น เพื่อดูความแตกต่างในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน